

ΨΕΥΔΟ-ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΣΧΟΛΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ, §1

καὶ περὶ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας, τὸν μὲν τρόπον οὐκ ἐπαινῶ· ἐπειδήπερ δ' ἔδοξεν αὐτοῖς δημοκρατεῖσθαι, εὖ μοι δοκοῦσι διασώζεσθαι τὴν δημοκρατίαν τούτῳ τῷ τρόπῳ χρώμενοι ᾧ ἐγὼ ἐπέδειξα. Ἔτι δὲ καὶ τάδε τινὰς ὁρῶ μεμφομένους Ἀθηναίους, ὅτι ἐνίοτε οὐκ ἔστιν αὐτόθι χρηματίσαι τῇ βουλῇ οὐδὲ τῷ δήμῳ ἐνιαυτὸν καθημένῳ ἀνθρώπῳ.

Και σχετικά με το πολίτευμα των Αθηναίων, δεν επιδοκιμάζω την μέθοδο. Επειδή όμως αποφάσισαν να ζουν κάτω από ένα δημοκρατικό καθεστώς, μου δίνουν την εντύπωση ότι διατηρούν καλά το δημοκρατικό πολίτευμα για δικό τους όφελος λαμβάνοντας αυτά τα μέτρα τα οποία εγώ παρουσίασα. Επίσης βλέπω ότι ορισμένοι κατηγορούν τους Αθηναίους και για τα εξής, πως δηλ. ορισμένες φορές δεν είναι δυνατόν εκεί σε ένα άνθρωπο έστω κι αν παρευρίσκεται συνεχώς για ένα χρόνο, να κάνει την βουλή ή την εκκλησία του δήμου να πάρει μία απόφαση.

τὸν μὲν τρόπον: ‘τον τρόπο με τον οποίον έχουν κατασκευάσει το πολίτευμά τους’. **δημοκρατεῖσθαι:** ‘να διαβιούν κάτω από ένα δημοκρατικό καθεστώς’, υποκ. στο απρόσωπο ρ. ‘ἔδοξεν’. **εὖ...διασώζεσθαι:** ‘διασώζουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο για το δικό τους συμφέρον’, το ρ. όντας στην μέση φωνή κάνει το αποτέλεσμα ώστε να επιστρέφει στο ίδιο το υποκείμενο. Το απαρέμφοτο αντικείμενο στο ρ. **τὴν δημοκρατίαν:** αντικείμενο στο απαρέμφοτο. **ᾧ:** με ἑλξη ἀντί για ‘ὄν’. **τάδε:** αντικείμενο στην μτχ. ‘μεμφομένους’. **τινὰς:** αντικείμενο στο ρ. **μεμφομένους:** κατηγορηματική μτχ. **Ἀθηναίους:** επίσης αντικείμενο στην μτχ. Το ρ. ‘μέμφομαι τινά τι = κατηγορώ κάποιον ως προς κάτι’ συντάσσεται με δυο αιτιατικές, με την πρώτη να είναι το κλασσικό αντικείμενο και την δεύτερη να είναι επιρρ. της αναφοράς. **ὅτι...οὐκ ἔστιν:** ειδική πρόταση ως εξήγηση στο προηγούμενο ‘τάδε’. **χρηματίσαι τῇ βουλῇ οὐδὲ τῷ δήμῳ:** το απαρέμφοτο είναι υποκείμενο στο απρόσωπο ‘ἔστιν = είναι δυνατόν’. Υποκείμενο στο απαρέμφοτο ενν. η αιτιατική ‘ἄνθρωπον καθήμενον’ που παράγεται από την δοτική προσωπική ‘καθημένῳ ἀνθρώπῳ’. ‘Χρηματίζω τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ = προσπαθῶ να κάνω την βουλή και την εκκλησία του δήμου να πάρει μία απόφαση’. **ἐνιαυτὸν:** αιτιατική του χρόνου.

ΙΙΙ, §2

καὶ τοῦτο Ἀθήνησι γίγνεται οὐδὲν δι' ἄλλο ἢ διὰ τὸ πλῆθος τῶν πραγμάτων οὐχ οἷοί τε πάντας ἀποπέμπειν εἰςὶ χρηματίσαντες. πῶς γὰρ ἂν καὶ οἷοί τε εἶεν, οὐστinas πρῶτον μὲν δεῖ ἐορτάσαι ἐορτὰς ὅσας οὐδεμία τῶν Ἑλληνίδων πόλεων (ἐν δὲ ταύταις ἡττόν τινα δυνατόν ἐστι διαπράττεσθαι τῶν τῆς πόλεως), ἔπειτα δὲ δίκας καὶ γραφὰς καὶ εὐθύνας ἐκδικάζειν ὅσας οὐδ' οἱ σύμπαντες ἄνθρωποι ἐκδικάζουσι, τὴν δὲ βουλὴν βουλευέσθαι πολλὰ μὲν περὶ τοῦ πολέμου, πολλὰ δὲ περὶ πόρου χρημάτων, πολλὰ δὲ περὶ νόμων θέσεως, πολλὰ δὲ περὶ τῶν κατὰ πόλιν ἀεὶ γιγνομένων, πολλὰ δὲ καὶ <περὶ τῶν ἐν> τοῖς συμμάχοις, καὶ φόρον δέξασθαι καὶ νεωρίων ἐπιμεληθῆναι καὶ ἱερῶν; ἄρα δὴ τι θαυμαστόν ἐστιν, εἰ τοσούτων ὑπαρχόντων πραγμάτων μὴ οἷοί τ' εἰςὶ πᾶσιν ἀνθρώποις χρηματίσαι;

Και αυτό συμβαίνει στην Αθήνα για κανένα άλλο λόγο παρά διότι εξ αιτίας του μεγάλου αριθμού των υποθέσεων δεν έχουν την δυνατότητα αφού πάρουν μία απόφαση να αφήσουν όλους να απέλθουν. Γιατί πώς μπορεί να έχουν αυτήν την δυνατότητα άνθρωποι οι οποίοι κατ' αρχήν πρέπει να κάνουν τόσες γιορτές όσες καμία άλλη από τις Ελληνικές πόλεις (και όσο αυτές διαρκούν ακόμη λιγότερο μπορεί κάποια ζητήματα από τις κρατικές υποθέσεις να διευθετηθούν), κατόπιν να εκδικάσουν τόσες ιδιωτικές υποθέσεις και δίκες δημοσίου συμφέροντος αλλά και λογοδοσίες δημοσίων αρχόντων, όσες ούτε όλοι οι άνθρωποι δεν εκδικάζουν, αλλά και η βουλή να συσκέπτεται για πολλά ζητήματα που αφορούν τον πόλεμο, και για πολλά που αφορούν την εξοικονόμηση χρημάτων, και για πολλά που αφορούν την δημιουργία νόμων, και για πολλά που αφορούν τα καθημερινά προβλήματα της πόλης, και για πολλά σχετικά με τους συμμάχους, αλλά και να εισπράττουν τους φόρους και να φροντίζουν τα ναυπηγεία και τους ιερούς χώρους; Συνεπώς για ποιο λόγο δημιουργείται απορία, αν επειδή υπάρχουν τόσες πολλές υποθέσεις δεν έχουν την δυνατότητα να δίνουν λύσεις στα προβλήματα όλων των ανθρώπων;

καὶ τοῦτο: δηλ. 'οὐκ ἔστιν αὐτόθι χρηματίσαι τῇ βουλῇ...ἀνθρώπων'. **ἢ διὰ τὸ πλῆθος...οὐχ οἰοί τε...:** μετά τον 'ἢ' η σύνταξη θα έπρεπε να ήταν ίδια, δηλ. να διέκοπτε την ροή της περιόδου στην λέξη 'τῶν πραγμάτων' δημιουργώντας κανονικά δυο όρους σύγκρισης τον α' 'οὐδὲν δι' ἄλλο' και τον β' 'διὰ τὸ πλῆθος τῶν πραγμάτων'. Η συνέχεια θα έπρεπε να ήταν είτε με αιτιολογική πρόταση: 'ἐπεὶ οὐχ οἰοί τε...', είτε με κύρια πρόταση: 'οὐ γὰρ οἰοί τε...'. Όμως συνεχίζει αδιαφορώντας για την μορφή του β' όρου σαν να πρόκειται για μία νέα κύρια πρόταση άσχετη με τον α' όρο. **πάντας ἀποπέμπειν:** 'να τους αφήνει όλους να φύγουν' ενν. 'για να επιστρέψουν στον δήμο καταγωγής τους'. Το Αττικό κράτος ήταν για τα δεδομένα της εποχής τεράστιο σε έκταση. Ως διοικητικό κέντρο είχε την πόλη της Αθήνας, αλλά η μετακίνηση από την περιφέρεια ήταν συχνά αδύνατη. Ο κάτοικος της Ελευσίνας ή της Φυλῆς δεν μπορούσε να μετακινείται καθημερινά από τον τόπο διαμονής του στο κέντρο. Συνεπώς όταν ερχόταν, θα παρέμενε έως ότου ολοκληρωνόταν μία σειρά δημοσίων υποθέσεων για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. **οὔστινας πρῶτον μὲν δεῖ:** από εδώ ξεκινά μια σειρά από πέντε αναφορικές προτάσεις με πρώτη αυτήν, και τις υπόλοιπες τέσσερις μόνο με το απαρέμφατο και το ρ. 'δεῖ' να εννοείται. **ἐορτὰς:** σύστοιχο αντικ. στο απαρέμφατο. **ὄσας οὐδεμία...:** ενν. 'ἐορτάζει'. **ἐν δὲ ταύταις:** ενν. 'ταῖς ἐορταῖς'. **τινα:** αιτιατική πληθυντικού ουδετέρου ως υποκείμενο στο 'διαπράττεσθαι'. **διαπράττεσθαι:** υποκ. στο 'δυνατόν ἐστι'. **τῶν τῆς πόλεως:** μία γενική πτώση ουσιαστικού δέχεται άρθρο και ονοματοποιείται στην πτώση τους αρχικού άρθρου ως γενική διαιρετική στο 'τινά'. **δίκας καὶ γραφὰς καὶ εὐθύνας:** αντικείμενα στο 'ἐκδικάζειν'. 'Δίκη' ήταν η ιδιωτική υπόθεση μεταξύ δυο διαδίκων. 'Γραφή' ήταν η μήνυση εναντίον πράξεων επιζήμιων για το δημόσιο συμφέρον. 'Εὐθύνη' ήταν η εξέταση ενός δημόσιου λειτουργού όσον αφορά την καταλληλότητά του για το αξίωμα, είτε την προσφορά του μετά την θητεία του σ' αυτό. **ἐκδικάζειν:** υποκ. στο ενν. 'δεῖ'. **τὴν δὲ βουλὴν βουλευέσθαι:** το απαρέμφατο πάλι ως υποκ. στο ενν. 'δεῖ' και το ουσιαστικό ως υποκείμενό του. **φόρον δέξασθαι:** επίσης το απαρέμφατο υποκ. στο ενν. 'δεῖ' με το ουσιαστικό ως αντικείμενό του. **νεωρίων ἐπιμεληθῆναι καὶ ἱερῶν:** το απαρέμφ. πάλι ως υποκ. στο ενν. 'δεῖ' με τις δύο γενικές των ουσιαστικών ως αντικείμενά του. **τι:** αιτιατική επιρρ. της αιτίας, 'γιατί'. **εἰ...μὴ οἰοί τ' εἰσὶ:** οι προτάσεις με τον 'εἰ' όταν ακολουθούν μετά από ρ. ψυχικού πάθους εκλαμβάνονται εκτός από υποθετικές και ως αιτιολογικές. **τοσούτων ὑπαρχόντων πραγμάτων:** γενική απόλυτη, αιτιολογική μτχ.

III, §3

λέγουσι δέ τινες, ὅτι τῶν ἀργύριον ἔχων προσίη πρὸς βουλὴν ἢ δῆμον, χρηματιεῖται. ἐγὼ δὲ τούτοις ὁμολογήσαιμ' ἂν ἀπὸ χρημάτων πολλὰ διαπράττεσθαι Ἀθήνησι, καὶ ἔτι ἂν πλείω διαπράττεσθαι, εἰ πλείους ἔτι ἐδίδοσαν ἀργύριον· τοῦτο μέντοι εὖ οἶδα, διότι πᾶσι διαπράττειν ἢ πόλιν [...] τῶν δεομένων οὐχ ἱκανή, οὐδ' εἰ ὅποσονοῦν χρυσίον καὶ ἀργύριον διδοίη τις αὐτοῖς.

Λένε ὁμως ὀρισμένοι πως Ἄν κάποιος ἔχοντας χρήματα πλησιάσει στην βουλή ή στην εκκλησία του δήμου, θα εξυπηρετηθεί. Εγώ είναι δυνατόν να συμφωνήσω μ' αυτούς πως πολλές υποθέσεις διευθετούνται στην Αθήνα με χρήματα, και ότι θα μπορούσε να διευθετηθούν ακόμη περισσότερες, αν ακόμη περισσότεροι ἔδιναν χρήματα. Γνωρίζω ὁμως πολύ καλά τούτο, τον λόγο δηλ. για τον ὅτι η πόλη δεν είναι ικανή να προβεί σε διευθέτηση σε όλους από αυτούς που ἔχουν ανάγκη, ούτε κι αν ὁσοδήποτε χρυσό ή ἄργυρο πιθανόν να δώσει κάποιος σ' αυτούς.

χρηματιεῖται: ο μέλλον του 'χρηματίζομαι' ως απόδοση της προηγούμενης υποθετικής, και δημιουργεί ένα υποθετικό λόγο του προσδοκωμένου. **τούτοις:** αρσενικό γένος, δοτική της συνοδείας στην δυνητική ευκτική. **πολλὰ:** σύστοιχο αντικ. στο απαρέμφατο. **Ἀθήνησι:** δοτική του τόπου. **ἂν...διαπράττεσθαι:** δυνητικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρ. 'ὁμολογήσαιμι ἂν', αλλά και απόδοση στην ακόλουθη υποθ. πρόταση 'εἰ ἐδίδοσαν', καθώς δημιουργείται ένας πλάγιος υποθετικός λόγος του αντίθετου του πραγματικού με υπόθεση την οριστική ιστορικού χρόνου και απόδοση το δυνητικό απαρέμφατο, που ὁμως ισοδυναμεί με δυνητική οριστική ιστορικού χρόνου, 'εἰ ἐδίδοσαν πλείονες, πλείονα ἂν διέπραττον'. **πλείω:** 'πλείονα' σύστ. αντικείμεν. **πλείους:** 'πλείονες', υποκ. στο ρ. [...] **τῶν δεομένων:** η γενική της ἑναρθρη μτχ. δεν φαίνεται να εξαρτάται από πούθενά, πράγμα που σημαίνει ότι πριν από αυτήν υπάρχει αντιγραφική κενό. Υποχρεωτικά εκλαμβάνεται ως γενική διαιρετική.

III, §4

δεῖ δὲ καὶ τάδε διαδικάζειν, εἴ τις τὴν ναῦν μὴ ἐπισκευάζει ἢ κατοικοδομεῖ τι δημόσιον· πρὸς δὲ τούτοις χορηγοῖς διαδικάσαι εἰς Διονύσια καὶ Θαργήλια καὶ Παναθήναια καὶ Προμήθια καὶ Ἑφαιστία ὅσα ἔτη· καὶ τριήραρχοι καθίστανται τετρακόσιοι ἑκάστου ἑνιαυτοῦ, καὶ τούτων τοῖς βουλομένοις <δεῖ> διαδικάσαι ὅσα ἔτη· πρὸς δὲ τούτοις ἀρχὰς δοκιμάσαι καὶ διαδικάσαι καὶ ὀρφανοὺς δοκιμάσαι καὶ φύλακας δεσμωτῶν καταστήσαι.

Πρέπει ὁμως να εξετάζουν δικαστικά και τις εξής υποθέσεις, αν δηλ. κάποιος δεν ολοκληρώνει την επισκευή ενός πολεμικού πλοίου ή αν καταπατεί με οικοδομή ένα δημόσιο χώρο. Κοντά σ' αυτά πρέπει να εξετάζουν δικαστικά ὅσον αφορά τους χορηγούς στις εορτές των Διονυσίων, Θαργηλίων, Παναθηναίων, Προμηθίων και Ηφαιστίων για κάθε χρόνο. Επίσης τοποθετούνται αρχηγοί των τριηρών τετρακόσιοι κάθε ἔτος, και πρέπει κάθε χρόνο να εξετάζουν δικαστικά ὅσον αφορά ὅσους το επιθυμοῦν αυτό από εκείνους. Κοντά σ' αυτά πρέπει να ελέγχουν και να εξετάσουν δικαστικά τα προσόντα για την ἀνάληψη αξιωματῶν, αλλά και να ελέγχουν αυτούς που είναι ὀρφανοί και να διορίσουν δεσμοφύλακες.

εἴ τις...μὴ ἐπισκευάζει ἢ κατοικοδομεῖ: δυο υποθετικές προτάσεις, που ὁμως ἐδῶ λειτουργοῦν ως πλάγιες ἐρωτήσεις – ἐπεξηγήσεις στο 'τάδε'. **πρὸς δὲ τούτοις:** 'κοντά σ' αυτά'. **χορηγοῖς:** δοτική της ἀναφορᾶς στο απαρέμφατο 'διαδικάσαι'. Η ἐπιλογή των χορηγῶν ἐπειδὴ ἀπαιτοῦσε μεγάλες χρηματικές δαπάνες, δημι-

ουργούσε πολλές φορές αντεγκλήσεις ανάμεσα σ' όσους είχαν επιλεγεί για να πληρώσουν μια θρησκευτική τελετή, με κάποιους που οι ίδιοι θεωρούσαν πιο ευκατάστατους, και οι οποίοι δεν είχαν επιλεγεί. Πρόκειται για την γνωστή διαδικασία της 'άντιδόσεως', κατά την οποία αυτός που θεωρούσε ότι η δική του περιουσία είναι μικρότερη από την περιουσία κάποιου άλλου, αν εκείνος αρνείτο, τότε τον καλούσε ανταλλαγή των περιουσιακών τους στοιχείων. **Διονύσια:** ετήσια εορτή τον μήνα Μάρτιο προς τιμήν του Διονύσου, η οποία πλαισιωνόταν από θεατρικές παραστάσεις. **Θαργήλια:** 'θάργηλος' ονομαζόταν ένα παρασκεύασμα από διάφορα δημητριακά τα οποία τα έβραζαν σε μία χύτρα. Σκοπός αυτού του αρτοσκευάσματος ήταν ο κατευνασμός της θεϊκής δυσaréσκειας απέναντι στην ανθρώπινη πολλές φορές αδιαφορία, ώστε να προβλεφθεί μια πιθανή ασθένεια των δημητριακών μετά τον θερισμό. Η εορτή γινόταν τον μήνα Μάϊο. **Παναθήναια:** εορτή προς τιμήν της θεάς Αθηνάς. Τελούνταν μεταξύ των μηνών Ιουλίου και Αυγούστου. Κάθε τέσσερα χρόνια ο εορτασμός συμπληρωνόταν και από την εναπόθεση στον ναό της Αθηνάς στην Ακρόπολη του μεγάλου πέπλου. **Προμήθια και Ήφαιστια:** εορτές προς τιμήν των δυο αυτών θεών, προστατών των τεχνών και των τεχνιτών. Οι εορτές γίνονταν στην περιοχή του Κερμεικού. **τριήραρχοι:** επρόκειτο για ένα τίτλο που απέδιδαν σε ένα Αθηναίο πολίτη με οικονομική επιφάνεια, προκειμένου αυτός να αναλάβει το χρηματικό κόστος για την επισκευή μιας τριήρους στην διάρκεια του χειμώνα. **τετρακόσιοι:** ο αριθμός των τριηράρχων αντιστοιχεί στον αριθμό των πολεμικών πλοίων. Ο Περικλής μιλώντας στους Αθηναίους στην αρχή του Πελοποννησιακού πολέμου και κάνοντας απολογισμό των πολεμικών δυνάμεων αναφέρει 300 τριήρεις (καὶ τριήρεις τὰς πλωίμους τριακοσίας, Θουκ. 2,13,8). Προφανώς όμως ο αριθμός αυτός θα υπήρχαν και άλλα 100 εφεδρικά πλοία. **ἀρχὰς δοκιμάσαι:** ήταν μια ανακριτική διαδικασία προκειμένου να ελεγχθεί η καταλληλότητα ενός προσώπου πριν αναλάβει δημόσιο αξίωμα. **ὀρφανοὺς:** η βουλή ασκούσε έλεγχο για την ανατροφή των παιδιών οι πατέρες των οποίων είχαν σκοτωθεί σε πόλεμο. Το κράτος φρόντιζε για την ανατροφή τους και τον οπλισμό τους και ανελάμβανε και την νομική εκπροσώπηση, αν χρειαζόταν, προκειμένου να προστατευτούν τα όποια κληρονομικά συμφέροντα είχε ο νέος έναντι των συνδικδικητών της πατρικής περιουσίας.

III, §5

ταῦτα μὲν οὖν ὅσα ἔτη· διὰ χρόνου δὲ δικάσαι δεῖ ἴστρατιᾶς καὶ ἔάν τι ἄλλο ἑξαπιναῖον ἀδίκημα γίγνηται, ἔάν τε ὑβρίζωσί τινες ἄηθες ὕβρισμα ἔάν τε ἀσεβήσωσι. πολλὰ ἔτι πάνυ παραλείπω· τὸ δὲ μέγιστον εἴρηται πλὴν αἱ τάξεις τοῦ φόρου· τοῦτο δὲ γίγνεται ὥς τὰ πολλὰ δι' ἔτους πέμπτου. φέρε δὴ τοῖνυν, ταῦτα οὐκ οἴεσθαι <χρή> χρήναι διαδικάζειν ἅπαντα;

Κι αυτά συμβαίνουν κάθε χρόνο. Σε ακαθόριστα χρονικά διαστήματα πρέπει να εκδικάζουν υποθέσεις που αφορούν το στράτευμα και αν κάποιο άλλο ξαφνικό παράπτωμα συμβεί, και αν κάποιοι διαπράξουν μία απρεπή προσβολή, και αν δείξουν ασέβεια. Και πολλά άλλα ακόμη τα παραλείπω. Και το σπουδαιότερο έχει λεχθεί εκτός από τις φορολογικές υποχρεώσεις. Αυτές επιβάλλονται κάθε τέσσερα χρόνια. Έτσι λοιπόν δεν πρέπει να πιστεύει κάποιος ότι πρέπει να εκδικάζονται όλες αυτές οι υποθέσεις γενικώς;

ὅσα ἔτη: 'για συνεχή έτη', δηλ. 'κάθε χρόνο'. **διὰ χρόνου:** 'σε μη τακτά χρονικά διαστήματα'. **ἴστρατιᾶς:** σύμφωνα με τους εκδότες κάτι λείπει από αντιγραφική παράλειψη. Σίγουρα όμως έχει να κάνει με την στρατιωτική οργάνωση. **ἑξαπιναῖον:** 'αιφνίδιο, απρόσμενο'. **δι' ἔτους πέμπτου:** 'αμέσως μόλις συμπληρωθεί το τέταρτο έτος', οπότε πλέον μόλις έχει ξεκινήσει το πέμπτο.

III, §6

εἰπάτω γάρ τις ὅ,τι οὐ χρῆν αὐτόθι διαδικάζεσθαι. εἰ δ' αὖ ὁμολογεῖν δεῖ ἅπαντα χρῆναι διαδικάζειν, ἀνάγκη δι' ἐνιαυτοῦ· ὥς οὐδὲ νῦν δι' ἐνιαυτοῦ δικάζοντες ὑπάρχουσιν ὥστε παύειν τοὺς ἀδικοῦντας ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων.

Να πει κάποιος ποιά υπόθεση δεν έπρεπε να εκδικάζεται εκεί. Αν όμως παραδέχεται ότι πρέπει όλες οι υποθέσεις να εκδικάζονται, τότε είναι ανάγκη αυτό να γίνεται καθ' ὅλη την διάρκεια του έτους. Καθώς ούτε και τώρα, αν και συμβαίνει να δικάζουν ὅλο τον χρόνο, επαρκούν ὥστε να εμποδίζουν ὅλους τους παράνομους, επειδή ο αριθμός είναι πολύ μεγάλος.

εἰπάτω: προστακτική αορίστου 'εἶπα'. **ὅ,τι οὐ χρῆν...:** αναφορική πρόταση που λειτουργεί ως πλάγια ερώτηση αντικείμενο στο προηγούμενο ρ. **ὅ,τι:** αιτιατική, υποκ. στο απαρέμφατο. **χρῆν:** ο παρατατικός αντί 'έχρῆν'. **ἅπαντα:** υποκείμενο στο απαρέμφατο. **ἀνάγκη:** ενν. 'έστί'. **ὥς:** 'έτσι λοιπόν', εισάγει κύρια πρόταση. **δικάζοντες:** συνημμ. εναντιωματική μτχ. **ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων:** ως 'πλήθος ἀνθρώπων' εννοεί εκείνους που προβαίνουν σε παράνομες ενέργειες.

III, §7

φέρε δὴ, ἀλλὰ φήσκει τις χρῆναι δικάζειν μέν, ἐλάττους δὲ δικάζειν. ἀνάγκη τοίνυν, ἐὰν μὴ ὀλίγα ποιῶνται δικαστήρια, ὀλίγοι ἐν ἐκάστῳ ἔσονται τῷ δικαστηρίῳ· ὥστε καὶ διασκευάσασθαι ῥάδιον ἔσται πρὸς ὀλίγους δικαστὰς καὶ συνδεκάσαι πολὺ ἥττον δικαίως δικάζειν.

Έχει καλώς, όμως θα ισχυριστεί κάποιος ότι πρέπει μὲν να δικάζουν, αλλά οι δικαστές να είναι λιγότεροι. Τότε όμως αναγκαστικά αν δεν περιορίσουν τον αριθμό των δικαστηρίων, σε κάθε δικαστήριο θα βρεθούν λίγοι δικαστές. Συνεπώς θα είναι ευκολότερο να έρθει σε συμφωνία με τους δικαστές αλλά και να τους δωροδοκήσει για να δικάσουν πολύ λιγότερο δίκαια.

φέρε δὴ: μια επιρρηματική έκφραση που εκφράζει μία προσποιητή παραχώρηση. **ἐλάττους:** υποκείμενο στο απαρέμφατο. **ἀνάγκη:** δοτική επιρρ. του τρόπου **μὴ:** με το 'ποιῶνται' **ὀλίγα:** κατηγορ. προσδιορισμός, 'που να είναι λίγα', αν δηλ. 'μειώσουν τον αριθμό των δικαστῶν, αλλά δεν μειώσουν και τον αριθμό των δικαστηρίων'. **δικαστήρια:** αντικείμενο στο ρ. **ὥστε...:** ο 'ὥστε' στην αρχή των περιόδων εισάγει πάντοτε κύριες συμπερασματικές προτάσεις, και ποτέ δευτερεύουσες. **καὶ διασκευάσασθαι:** υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση που ακολουθεί, 'διασκεύαζομαι = συναλλάσσομαι, συνδιαλέγομαι'. **καὶ συνδεκάσαι:** επίσης υποκείμενο στην ίδια ενν. απρόσωπη έκφραση, 'συνδεκάζω = δωροδοκῶ'. **ἥττον:** 'λιγότερο'. **δικάζειν:** εξαρτάται από το 'συνδεκάσαι' ως επιρρ. απαρέμφ. του σκοπού.

III, §8

πρὸς δὲ τούτοις οἴεσθαι χρὴ καὶ ἑορτὰς ἄγειν χρῆναι Ἀθηναίους, ἐν αἷς οὐχ οἶόν τε δικάζειν. καὶ ἄγουσι μὲν ἑορτὰς διπλάσιους ἢ οἱ ἄλλοι· ἀλλ' ἐγὼ μὲν τίθημι ἴσας τῇ ὀλιγίστας ἀγούσῃ πόλει. Τούτων τοίνυν τοιούτων ὄντων οὐ φημι οἶόν τ' εἶναι ἄλλως ἔχειν τὰ πράγματα Ἀθήνησιν ἢ ὥσπερ νῦν ἔχει, πλὴν ἢ κατὰ μικρόν τι οἶόν τε τὸ μὲν ἀφελεῖν τὸ δὲ προσθεῖναι· πολὺ δ' οὐχ οἶόν τε μετακινεῖν, ὥστε μὴ οὐχὶ τῆς δημοκρατίας ἀφαιρεῖν τι.

Κοντά σ' αυτά πρέπει να πιστεύει κάποιος ότι οι Αθηναίοι είναι υποχρεωμένοι να οργανώνουν και εορτές, στην διάρκεια των οποίων δεν έχουν την δυνατότητα να εκδικάζουν υποθέσεις. Και πράγματι οργανώνουν εορτές διπλάσιες απ' ό,τι οι άλλοι. Εγώ όμως εκθέτω αυτές που είναι ισάριθμες με την πόλη εκείνη που οργανώνει τις λιγότερες. Καθώς λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα, αρνούμαι ότι είναι δυνατόν στην Αθήνα η κατάσταση να είναι διαφορετική απ' ό,τι τώρα είναι, παρά μόνο ότι σε πάρα πολύ μικρό βαθμό είναι δυνατόν να αφαιρέσει κάποιος κάτι και να προσθέσει κάτι άλλο. Κυρίως όμως ότι είναι αδύνατον να κάνει κάποιος μία τροποποίηση, με συνέπεια να μη αφαιρέσει κάτι από τους δημοκρατικούς θεσμούς.

Ἀθηναίους: υποκείμενο στο 'ἄγειν'. **ἴσας:** εννοεί τις εορτές που παρουσίασε πιο πριν (§4). **ἀγούση:** ἀναρθηρῆς μτχ. ως επιθ. προσδ. **Τούτων:** υποκ. στην μτχ. **τοιούτων:** κατηγορούμενο. **οὐ φημι:** 'αρνούμαι'. **οἶόν τ' εἶναι:** ἀπρόσωπη έκφραση ως αντικ. στο 'φημί'. **ἄλλως ἔχειν:** υποκείμενο στην ἀπρόσωπη έκφραση. **τὰ πράγματα:** υποκείμενο στο 'ἔχειν'. **Ἀθήνησιν:** δοτική του τόπου. ἢ ὥσπερ..ἔχει: β' ὅρος συγκρίσεως με αναφορική παραβολική πρόταση. **πλήν ἤ:** 'εκτός'. **κατὰ...τι:** προσδ. της αναφοράς με τον ἐνδιάμεσο ἐπίθετο επιθ. προσδ. **οἶόν τε:** ενν. 'εἶναι', αντικ. στο ενν. 'οὐ φημί'. **τὸ μὲν...τὸ δέ:** ως ἀντωνυμίες, ἀντικείμενα στα δυο ἀπαρέμφατα που ἐπονται. **ἀφελεῖν...προσθεῖναι:** υποκείμενα στην ἀπρ. έκφραση 'οἶόν τ' εἶναι'. Η διαπίστωση αὐτή δείχνει ὅτι το δημοκρατικό καθεστὼς εἶναι οργανωμένο πάνω σε ειδικές θεσμικές και νομοθετικές διατάξεις, ὥστε ἡ ἀλλαγὴ του να εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολη, ἀφοῦ για να υπάρξει πολιτειακή μεταβολή, πρέπει υποχρεωτικά να ἀλλαχθοῦν νόμοι και θεσμοί. **οὐχ οἶόν:** ενν. πάλι το 'εἶναι' ως αντικ. στο ενν. 'οὐ φημί'.

III, §9

ὥστε μὲν γὰρ βέλτιον ἔχειν τὴν πολιτείαν, οἶόν τε πολλὰ ἐξευρεῖν, ὥστε μέντοι ὑπάρχειν μὲν δημοκρατίαν εἶναι, ἀρκούντως δὲ τοῦτο ἐξευρεῖν, ὅπως βέλτιον πολιτεύσονται, οὐ ῥάδιον, πλήν, ὅπερ ἄρτι εἶπον, κατὰ μικρόν τι προσθέντα ἢ ἀφελόντα.

Και προκειμένου να λειτουργεῖ καλύτερα το πολίτευμα, εἶναι δυνατόν να βρεῖ κάποιος πολλά μέτρα, ὅμως προκειμένου ἀφ' ενός να εξασφαλιστεῖ ἡ ὑπάρξις της δημοκρατίας, και ἀφ' ἐτέρου να βρεῖ κάποιος αὐτόν τον τρόπο, δηλ. πῶς θα μετᾶσχουν στην πολιτική με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, αὐτό δεν εἶναι εύκολο, ἐκτός, πράγμα το οποίο μόλις πριν λίγο εἶπα, σε περιορισμένη ἔκταση προσθέτοντας ἢ ἀφαιρώντας.

ὥστε μὲν γὰρ βέλτιον ἔχειν τὴν πολιτείαν: παρενθετική συμπερασματική πρόταση χωρίς να ἐξαρτάται ἀπὸ την ἐπόμενη κύρια. **οἶόν τε πολλὰ ἐξευρεῖν:** κύρια πρόταση με ενν. ρ. 'ἐστί'. **ὥστε...ὑπάρχειν:** ἐπίσης παρενθετική συμπερασματική πρόταση χωρίς ἐξάρτηση ἀπὸ την ἀκόλουθη κύρια. **ὑπάρχειν:** με την ἐννοια της ἐπάρκειας, της εξασφάλισης, ὅπως (ὑπάρχουσιν ὥστε παύειν, 6), υποκ. στο ἀπρόσωπο 'εἶναι'. **δημοκρατίαν:** υποκείμενο στο 'εἶναι'. **εἶναι:** υποκείμενο στο ἀπρόσωπο 'ὑπάρχειν'. **τοῦτο:** ἀντικείμενο στο ἀκόλουθο ἀπαρέμφατο. **ἐξευρεῖν:** ενν. πάλι ο 'ὥστε'. **ὅπως βέλτιον πολιτεύσονται:** πλάγια ἐρώτηση ως ἐπεξηγήση στο 'τοῦτο'. **οὐ ῥάδιον:** ενν. 'ἐστί', κύρια πρόταση. Κατὰ την γνώμη του δυο πράγματα εἶναι ἀσυμβίβαστα, δηλ. ἡ συνέχιση της δημοκρατίας και ἡ εφαρμογὴ της στην πράξη με καλύτερο τρόπο. **κατὰ...τι:** 'ὡς προς κάτι', το ἐνδιάμεσο ἐπίθετο εἶναι επιθ. προσδιορισμός. **προσθέντα ἢ ἀφελόντα:** επιρρ., τροπικές μτχ., συνημμένες στο ενν. 'τινά' ως υποκείμενο του 'ἐξευρεῖν'.

III, §10

Δοκοῦσι δὲ Ἀθηναῖοι καὶ τοῦτό μοι οὐκ ὀρθῶς βουλευέσθαι, ὅτι τοὺς χεῖρους αἰροῦνται ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς στασιαζούσαις. οἱ δὲ τοῦτο γνώμη ποιοῦσιν. εἰ μὲν γὰρ ἤρουντο τοὺς βελτίους, ἤρουντ' ἂν οὐχὶ τοὺς ταῦτά γινώσκοντας σφίσιν αὐτοῖς· ἐν οὐδεμιᾷ γὰρ πόλει τὸ βέλτιστον εὖνουν ἐστὶ τῷ δήμῳ, ἀλλὰ τὸ κάκιστον ἐν ἐκάστη ἐστὶ πόλει εὖνουν τῷ δήμῳ· οἱ γὰρ ὅμοιοι τοῖς ὁμοίοις εὖνοί εἰσι. διὰ ταῦτα οὖν Ἀθηναῖοι τὰ σφίσιν αὐτοῖς προσήκοντα αἰροῦνται.

Οι Αθηναῖοι μου δίνουν την εντύπωση ότι σ' αυτό το θέμα δεν έχουν πάρει τις σωστές αποφάσεις, ότι δηλ. στις πόλεις οι οποίες γίνονται εμφύλιες συγκρούσεις υποστηρίζουν τους πιο ανέντιμους. Κι αυτοί το κάνουν αυτό εσκεμμένα. Γιατί αν επέλεγαν τους καλύτερους, τότε θα επέλεγαν όχι εκείνους που έχουν τις ίδιες αντιλήψεις με τους ίδιους. Διότι σε καμία πόλη οι καλοί πολίτες δεν συνεργάζονται με την δημοκρατική παράταξη, αλλά οι πιο αισχροί σε κάθε πόλη προσεγγίζουν την δημοκρατική παράταξη, καθώς οι ὅμοιοι προσεγγίζουν τους ὁμοίους. Γι' αυτόν τον λόγο λοιπόν οι Αθηναῖοι επιλέγουν πάντοτε τις ομάδες εκείνες που ταιριάζουν σ' αυτούς τους ίδιους.

μοι: δοτική προσωπική της αναφοράς, 'κατά την γνώμη μου', συντάσσεται με το 'δοκοῦσι'. **τοῦτό:** αντικ. στο απαρέμφατο. **βουλευέσθαι:** αντικείμενο στο 'δοκοῦσι'. **ὅτι...αἰροῦνται:** ειδική πρόταση ως επεξήγηση στο 'τοῦτο'. **τοὺς χεῖρους:** 'τα λαϊκά στρώματα'. **ταῖς στασιαζούσαις:** επιθ. προσδ. Δηλ. στην σύγκρουση των λαϊκών στρωμάτων με την αριστοκρατία οι Αθηναῖοι υποστηρίζουν τους πρώτους. **γνώμη:** δοτική του τρόπου. **εἰ μὲν γὰρ ἤρουντο:** υποθ. πρόταση με απόδοση την δυνητική οριστική ιστορ. χρόνου που ακολουθεί ως ευθύς υποθ. λόγος που δηλώνει το αντίθετο του πραγματικού. **τοὺς βελτίους:** 'τους αριστοκρατικούς'. **τοὺς...γινώσκοντας:** ἑναρθρη μτχ. ως αντικείμενο στο ρ. Η ενδιαμέση αντωνυμία είναι σύστοιχο αντικείμενο στην μτχ. **σφίσιν αὐτοῖς:** 'τοῖς Ἀθηναίοις', συντάσσεται με το 'ταῦτά' ως δοτική της συνοδείας. **τὸ βέλτιστον:** 'ἡ αριστοκρατική παράταξη'. **τῷ δήμῳ:** με το 'εὖνουν' ως δοτική της συνοδείας. **τὸ κάκιστον:** ἡ δημοκρατική παράταξη. **τὰ...προσήκοντα:** ἑναρθρη μτχ. ως αντικ. στο ρ.

III, §11

ὅποσάκις δ' ἐπεχείρησαν αἰρεῖσθαι τοὺς βελτίστους, οὐ συνήνεγκεν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὁ δῆμος ἐδούλευσεν ὁ ἐν Βοιωτοῖς· τοῦτο δὲ ὅτε Μιλησίων εἴλοντο τοὺς βελτίστους, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἀποστάντες τὸν δῆμον κατέκοψαν· τοῦτο δὲ ὅτε εἴλοντο Λακεδαιμονίους ἀντὶ Μεσσηνίων, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου Λακεδαιμόνιοι καταστρεψάμενοι Μεσσηνίους ἐπολέμουν Ἀθηναίοις.

Και ὅσες φορές ἐπεχείρησαν αἰρεῖσθαι τοὺς βελτίστους, δεν ἀποδείχθηκε συμφέρον γι' αὐτούς, ἀλλὰ μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα ἡ λαϊκή παράταξη στην Βοιωτία υποδουλώθηκε. Καὶ ὅσον ἀφορὰ αὐτὸ το ζήτημα ὅταν ἐδειξαν τὴν προτίμησιν τοὺς στοὺς αριστοκρατικούς τῶν Μιλησίων, μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα αὐτοὶ ἐπαναστάτησαν καὶ κατακρεοῦργησαν τὴν λαϊκὴν τάξιν. Καὶ γιὰ τὸ ἴδιο θέμα ὅταν ἐδειξαν τὴν προτίμησίν τοὺς στοὺς Λακεδαιμονίους ἀντὶ γιὰ τοὺς Μεσσηνίους, μέσα σε λίγο χρόνο οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀφού ἐξολόθρευσαν τοὺς Μεσσηνίους ἐκάναν πόλεμον με τοὺς Ἀθηναίους.

τοὺς βελτίστους: 'τους αριστοκρατικούς'. **συνήνεγκεν:** ο αόριστος του 'συμφέρω'. **ὁ δῆμος:** ἡ δημοκρατική παράταξη. **ὁ ἐν Βοιωτοῖς:** ἡ αναφορά εἶναι γιὰ γνωστὴ ἀποστασία τῶν ολιγαρχικῶν στην Βοιωτία

το καλοκαίρι του 447, όταν οι Αθηναίοι νικήθηκαν στην μάχη της Κορώνειας και αναγκάστηκαν να εκκενώσουν όλη την Βοιωτία εκτός από τις Πλαταιές (Ιστορ. της Αρχ. Ελλ. Hermann Bengston, Εκδ. Μέλισσα, 1979, 190).

τοῦτο δέ: αιτιατική της αναφοράς. **τούς βελτίστους:** ‘την αριστοκρατική τάξη’. **τὸν δῆμον:** ‘την δημοκρατική παράταξη’.

III, §12

Ὑπολάβοι δέ τις ἂν ὥς οὐδείς ἄρα ἀδίκως ἡτίμωται Ἀθήνησιν. ἐγὼ δέ φημί τινας εἶναι οἱ ἀδίκως ἡτίμωνται. ὀλίγοι μέντοι τινές <εἰσιν>.

Πιθανόν κάποιος να θεωρήσει ότι κανείς δεν έχει χάσει τα πολιτικά του δικαιώματα στην Αθήνα άδιστα. Εγώ όμως υποστηρίζω ότι υπάρχουν ορισμένοι οι οποίοι άδιστα έχουν στερηθεί τα δικαιώματά τους. Πράγματι όμως είναι λίγιοι.

ὥς οὐδείς ἄρα ἀδίκως ἡτίμωται Ἀθήνησιν: Ο ‘Ψ-Ξεν.’ αναπαριστά τον πιθανό συλλογισμό ενός εχθρού της δημοκρατίας, ο οποίος θα σκεφτεί ότι:

- α) όσοι στερούνται άδιστα τα πολιτικά τους δικαιώματα, ανατρέπουν το πολίτευμα εκείνο που τους τα στερήσε
- β) στην Αθήνα κανείς δεν επεχείρησε ποτέ να ανατρέψει το δημοκρατικό πολίτευμα.
- γ) Άρα: στην Αθήνα κανείς δεν έχει στερηθεί άδιστα τα πολιτικά του δικαιώματα.

ἡτίμωται: ‘έχει χάσει τα πολιτικά του δικαιώματα’. **τινας:** υποκ. στο απαρέμφατο. **τινας εἶναι:** ‘υπάρχουν κάποιοι που έχουν στερηθεί τα πολιτικά τους δικαιώματα άδιστα, αλλά αυτοί είναι λίγιοι’.

III, §13

ἀλλ’ οὐκ ὀλίγων δεῖ τῶν ἐπιθησομένων τῇ δημοκρατίᾳ τῇ Ἀθήνησιν, ἐπεὶ τοι καὶ οὕτως ἔχει, οὐδὲν ἐνθυμεῖσθαι ἀνθρώπους οἵτινες δικαίως ἡτίμωνται, ἀλλ’ εἴ τινες ἀδίκως. πῶς ἂν οὖν ἀδίκως οἷοιτό τις ἂν τοὺς πολλοὺς ἡτιμῶσθαι Ἀθήνησιν, ὅπου ὁ δῆμός ἐστιν ὁ ἄρχων τὰς ἀρχάς; ἐκ δὲ τοῦ μὴ δικαίως ἄρχειν μὴδὲ λέγειν τὰ δίκαια <μὴδὲ> πράττειν, ἐκ τοιούτων ἄτιμοί εἰσιν Ἀθήνησι. ταῦτα χρὴ λογιζόμενον μὴ νομίζειν εἶναί τι δεινὸν ἀπὸ τῶν ἀτίμων Ἀθήνησιν.

Όμως χρειάζεται αυτοί που θα ανατρέψουν την δημοκρατία στην Αθήνα να είναι αρκετοί, διότι και επειδή έτσι έχει η κατάσταση, δεν χρειάζεται καθόλου να διακρίνει κανείς ποιοί Αθηναίοι έχουν χάσει τα πολιτικά τους δικαιώματα δίκαια, αλλά αν κάποιοι άδιστα. Γιατί πώς είναι δυνατόν κάποιος να θεωρήσει ότι στην Αθήνα θα ήταν δυνατόν οι πολλοί έχουν χάσει άδιστα τα πολιτικά τους δικαιώματα, σ’ ένα μέρος όπου η δημοκρατική παράταξη είναι αυτή που εξουσιάζει σε όλα τα αξιώματα; Διότι εξ αιτία του ότι αν κάποιος δεν ασκήσει την εξουσία με δίκαιο τρόπο, ή αν οι προτάσεις του δεν είναι δίκαιες, ή αν δεν κάνει δίκαιες πράξεις, εξ αιτίας αυτών οι Αθηναίοι χάνουν τα πολιτικά τους δικαιώματα. Με το να σκέφτεται λοιπόν αυτά κάποιος πρέπει να μη θεωρεί ότι στην Αθήνα δημιουργείται κάτι φοβερό από την πλευρά εκείνων που έχασαν τα πολιτικά τους δικαιώματα.

οὐκ ὀλίγων δεῖ τῶν ἐπιθησομένων: ‘χρειάζεται αυτοί που θα επιτεθούν στο δημοκρατικό πολίτευμα στην Αθήνα, να είναι όχι λίγιοι’, το απρόσωπο ρ. ‘δεῖ’ συντάσσεται με γενική του πράγματος ‘δεῖ μοι τινός = χρειάζομαι κάτι, έχω ανάγκη κάτι’. Η γενική του πράγματος εδώ είναι η έναρθηρη μτχ. μέλλοντα, και το επίθετο είναι σε θέση κατηγορηματικού προσδιορισμού. ‘Δεν μπορούν λοιπόν αυτοί οι λίγιοι που έχουν στερηθεί άδιστα τα πολιτικά τους δικαιώματα στην Αθήνα, να ανατρέψουν το δημοκρατικό πολίτευμα, γιατί η επίθεση αυτή χρειάζεται όχι λίγους’.

τῇ δημοκρατία: δοτική ως αντικ. στην *μτχ.* **τῇ Ἀθήνησιν:** επιθετικός προσδ. **ἐπεὶ τοι καὶ οὕτως ἔχει:** δηλ. *‘επειδὴ για να ανατραπεί η Αθηναϊκή δημοκρατία απαιτούνται πολλοί άνθρωποι’*. **οὐδὲν ἐνθυμεῖσθαι:** ενν. *‘δεῖ’*, με το απαρέμφα. ως υποκείμενο και την αντωνυμία ως αιτιατ. επιρρ. του τρόπου, *‘καθόλου δεν χρειάζεται να διακρίνετε’*. **ἀνθρώπους:** ενν. *‘Αθηναίους’*, αντικ. στο απαρέμφατο με *‘πρόληψη’*, διότι κανονικά θα έπρεπε η λ. να ήταν σε ονομαστική ως υποκ. στο *‘τιμῶνται’*. **οἵτινες δικαίως ἡτίμωνται:** αναφορική πρόταση που λειτουργεί ως πλάγια ερώτηση στο *‘ἐνθυμεῖσθαι’*, αφού κανονικά η λ. *‘ἀνθρώπους’* ανήκει ως ονομαστική στην πλάγια ερώτηση, κι όχι στο απαρέμφατο. **ἀλλ’ εἴ τινες ἀδίκως:** *‘ἀλλ’ <δεῖ ἐνθυμεῖσθαι> εἴ τινες...’*, πλάγια ερώτηση ως αντικ. στο ενν. *‘δεῖ ἐνθυμεῖσθαι’*. Τους Αθηναίους που δικαίως έχουν στερηθεί τα πολιτικά του δικαιώματα, δεν υπάρχει κανένας λόγος να τους αναζητούν μέσα στην πόλη, γιατί αυτοί γνωρίζοντας πως ό,τι έπαθαν το έπαθαν δικαίως, δεν έχουν καμία διάθεση ανατροπής του δημοκρατικού πολιτεύματος. Αντιθέτως πρέπει να αναζητηθούν όσοι έχασαν τα πολιτικά τους δικαιώματα αδίκως, αν και είναι λίγοι, γιατί μόνο από αυτούς μπορεί κανείς να ελπίζει μία ανατροπή του πολιτειακού συστήματος. **ἄν...οἵτις:** ευθεία ερώτηση με δυνητική ευκτική για το δυνατόν στο παρόν & μέλλον. **ἄν...ἡτιμῶσθαι:** ειδικό, δυνητικό απαρέμφατο ως αντικ. στο ρ. και αντιστοιχεί επίσης σε δυνητική ευκτική. **τοὺς πολλοὺς:** *‘η πλειοψηφία’*, υποκ. στο απαρέμφ. **ὅπου ὁ δῆμος...:** δηλ. *‘οἱ πολλοί = η πλειοψηφία’*. Δηλ. *‘Εκεί όπου η ‘πλειοψηφία’ (η λαϊκή τάξη) έχει την εξουσία, πώς γίνεται να αφαιρέσει άδικα από ένα μέλος της ‘πλειοψηφίας’ τα πολιτικά δικαιώματα;’*. Η αρχή της *‘ομοιότητας’* υπερισχύει. **ἐκ δὲ τοῦ μὴ δικαίως ἄρχειν...ἄτιμοί εἰσιν Ἀθήνησι:** *‘όσοι έχουν χάσει τα πολιτικά τους δικαιώματα στην Αθήνα, τα έχασαν δικαίως’*. Συνεπώς δεν υπάρχει λόγος να περιμένει κανείς ότι αυτοί θα νοιώθουν αδικημένοι και θα κινηθούν εναντίον του καθεστώτος. **ταῦτα:** αντικ. στην *μτχ.* που ακολουθεί. **λογιζόμενον:** επιρρ. *μτχ.*, τροπική, συνημμένη στο ενν. *‘τινὰ’*, που θεωρείται υποκείμεν. στο *‘νομίζειν’*. **μὴ νομίζειν:** υποκ. στο απρόσωπο *‘χρή’*. **εἶναι τι δεινόν:** το απαρέμφατο είναι αντικείμενο στο *‘νομίζειν’*, η αντωνυμία *‘τι’* είναι αιτιατική πτώση, υποκ. στο απαρέμφατο, και το επίθετο είναι επιθετικός προσδιορισμός στην αντωνυμία, *‘μη πιστεύει κανείς ότι υπάρχει κάτι φοβερό’*. **ἀπὸ τῶν ἀτίμων Ἀθήνησιν:** *‘από τους Αθηναίους εκείνους που έχασαν στην Αθήνα τα πολιτικά τους δικαιώματα’*, διότι αυτοί που τα έχουν χάσει, ξέρουν ότι τα έχασαν δικαίως, οπότε δεν έχουν λόγο να κινηθούν εναντίον του δημοκρατικού πολιτεύματος.